

Nr 22.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om inrättande av en stiftsadjunktur för sjömansvård i Stockholms stift.

Tredje lagutskottet har behandlat de inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motionerna nr 54 i första kammaren av herr *Mogård m. fl.* och nr 73 i andra kammaren av herr *Lindberg m. fl.* I motionerna, vilka är likalydande, föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om inrättande av en stiftsadjunktur för sjömansvård i Stockholms stift.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionärernas förslag får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna.

Över dessa har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver yttranden inhämtats från kammarkollegiet, statskontoret och domkapitlet i Stockholms stift. På begäran av utskottet har yttrande över motionerna därjämte avgivits av Stiftelsen Stockholms kyrkliga sjömansvård — Sjömansinstitutet.

Gällande bestämmelser m. m.

Prästlönereglementet den 29 juni 1951 (nr 577) innehåller av intresse i förevarande sammanhang dels i 3 § ett stadgande att stifts- och kontraktsadjunkttjänster må inrättas högst till det antal riksdagen medgiver, dels ock i 17 § bestämmelser rörande lönegradsplacering av olika prästerliga tjänster, varav framgår att stifts- och kontraktsadjunkttjänsterna skall tillhöra lönegraden Ce 24. Enligt 6 § andra stycket 1) *lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond* skall kostnaderna för bland annat dessa prästers avlöningsförmåner bestridas ur kyrkofonden.

Vid behandlingen av propositionen med förslag till nämnda prästlönereglemente medgav riksdagen, att antalet stifts- och kontraktsadjunkter i riket tills vidare finge uppgå till 44. Vidare biföll riksdagen under 1953 ett i proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden framlagt förslag om inrättande av ytterligare en stiftsadjunkttjänst. Det sålunda medgivna antalet tjänster har genom beslut den 22 maj 1953 av Kungl. Maj:t för tiden intill utgången av juni månad 1956 fördelats mellan de olika stifteten så, att Luleå stift erhållit fem stiftsadjunkttjänster och fyra kontraktsadjunkttjänster och övriga stift tillförts följande antal stiftsadjunkttjänster, nämligen Lunds stift fem, Uppsala stift fyra samt vart och ett av Linköpings,

Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Göteborgs, Karlstads och Härnösands stift tre, Stockholms stift två och Visby stift en.

Stiftsadjunkterna har att biträda församlingsprästerskapet med speciella, till hela stiftet eller större delar därav hänförliga uppgifter, särskilt beträffande ungdoms- och sjömansvård samt kyrkligt arbete av frivillig art och kyrkligt bildningsarbete. Kontraktstadsadjunkterna är anställda för det egentliga församlingsarbetet i sådana kontrakt, där på grund av särskilda förhållanden, såsom stora avstånd, spridd bebyggelse osv., det ordinarie prästerskapet icke hinner med sina församlingsvårdande uppgifter. Med särskild inriktning på sjömansvård är för närvarande avdelade i Lunds stift tre stiftsadjunkter samt i vart och ett av Växjö, Linköpings, Göteborgs, Uppsala och Härnösands stift en stiftsadjunkt. I övriga stift finnes däremot inga stiftsadjunkter för sjömansvård.

I Stockholm utövas, med tillhjälp av insamlade medel och andra frivilliga bidrag, sjömansvård av Stiftelsen Stockholms kyrkliga sjömansvård — Sjömansinstitutet, vars styrelse tillsättes av domkapitlet i Stockholm. Verksamheten bedrivs efter fyra huvudlinjer, bildningsverksamhet, social verksamhet, idrott och annan rekreativ verksamhet samt gudstjänstverksamhet. Beträffande bildningsverksamheten må särskilt nämnas, att institutet håller ett fast bibliotek och distribuerar fartygsbibliotek samt anordnar kamrat- och föreläsningssaftnar och yrkesbetonade studiekurser. Den sociala grenen av verksamheten omfattar bland annat social rådgivning, tillfällig nödhjälp, underlättande av sjukbesök genom upplysningar om å sjukvårdsanstalter intagna sjömän, tillhandahållande av måltider till självkostnadspris vid institutets matservering och beredande av semestervistelse för sjöfolket och dess anförvanter vid ett av institutet upprättat semester- och vilohem i Stockholms skärgård.

Yttrandena.

Kammarkollegiet avstyrker medan domkapitlet i Stockholms stift och Stiftelsen Stockholms kyrkliga sjömansvård — Sjömansinstitutet tillstyrker bifall till motionärernas förslag. Statskontoret anser att möjlighet föreligger att tillgodose det i motionerna framförda önskemålet utan ökning av den av riksdagen fastställda stiftsadjunktsorganisationen.

Kammarkollegiet konstaterar i sitt yttrande till en början, att så länge Sjömansinstitutet har möjlighet att bedriva sin verksamhet på sätt nu sker, torde den andliga vården av sjömännen i Stockholm få anses tillfredsställande ordnad. Kollegiet anför härefter till stöd för sitt avstyrkande bl. a. följande.

Motionärerna synas närmast ha avsett att genom anställandet av en stiftsadjunkt — vilken skulle ha sjömansinstitutet såsom bas för sitt arbete och

sålunda inorganiserar i institutets verksamhet, även om han ej obligatoriskt skulle vara föreståndare för detsamma — vinna en ekonomisk lättnad för institutet. En stiftsadjunkt skall nämligen författningsenligt avlönas av kyrkofondens medel. Det skulle sålunda icke vidare bliva erforderligt att använda insamlade medel för avlönande av en institutets präst.

Vidkommande berörda ekonomiska synpunkter må erinras, att då fråga förevarit om bidrag ur kyrkofonden till avlönande av sekreterare hos diakonistyrelsen, vars verksamhet — liksom sjömansinstitutets verksamhet — i huvudsak finansieras av frivilliga medel, avgörande vikt synes ha fästs vid styrelsens ekonomiska förhållanden, alltså om verkligt behov av bidrag för denna verksamhet kunnat anses föreligga. Det torde vara viss anledning att här anlägga motsvarande synpunkter. Kollegiet har därför införskaffat institutets förvaltningsberättelse för år 1953.

Av berättelsen framgår, att sjömansinstitutets ekonomiska ställning är relativt god. Inkomsterna för nämnda år ha överstigit utgifterna med ca 52 000 kronor, vilket belopp tillförts pensions- och reservfonderna. Enligt vad kollegiet under hand inhämtat, har även under ett flertal tidigare år förvaltningsberättelsen redovisat något överskott. Av tablån över institutets ekonomiska ställning den 31 december 1953 framgår, att tillgångarna då överstego skulderna med omkring 634 000 kronor. I realiteten torde överskottet ha varit icke oväsentligt större. Sålunda har institutets fastighet (Stadsgården 22), vilken är gravationsfri, i tablån upptagits till 450 000 kronor, medan — efter vad kollegiet under hand inhämtat — fastighetens taxeringsvärde enligt 1952 års taxering utgör 690 000 kronor.

Visserligen grundar institutet sin verksamhet på frivilliga bidrag — frånsett det mindre belopp, som utgör hyres- och ränteinkomster m. m. — vilket innebär en viss grad av osäkerhet och kräver ett omfattande arbete med anskaffande av sådana medel, i vilket avseende institutets nuvarande föreståndare lär ha gjort en mycket beaktansvärd insats. Faktum är emellertid, att institutet under en lång följd av år varit i stånd att genom sådana medel finansiera sin verksamhet, och institutet synes f. n. icke vara i behov av ekonomiskt stöd.

Det synes kollegiet knappast försvarligt och överensstämmande med eljest tillämpade principer att anlita kyrkofonden, vilken fond till huvudsaklig del finansieras med skattemedel, för anställande av en till sjömansinstitutets verksamhet anknuten präst för sjömansvård, så länge denna vård kan bliva tillfredsställande tillgodosedd utan dylikt bidrag.

Statskontoret motiverar sitt ställningstagande på följande sätt.

Stockholms stift omfattar två delar av helt olika karaktär dels Stockholm med dess förstäder och dels det övriga stiftet. För den del av befolkningen, som är bosatt utanför Stockholm och som omfattar ett invånarantal av omkring 180 000 personer, synes samma skäl föreligga som för övriga stift att anskaffa en stiftsadjunkt för bedrivande av sådan kyrklig verksamhet, som stiftsadjunkter utöva inom andra stift. För den del åter av befolkningen, som är bosatt i huvudstaden eller dess förstäder, äro förhållandena helt annorlunda. I betraktande av den obetydliga ytvidden, det stora antalet yngre församlingspräster och förekomsten av andra institutioner med kyrklig verksamhet, borde regelmässigt behov icke föreligga att anställa särskild stiftsadjunkt. Det synes emellertid klart, att skäl i och för sig kunna anföras

för att tillgodose den kyrkliga verksamheten bland sjömän. Med hänsyn till vad nyss anförts föreligger dock möjlighet härtill utan ökning av den av riksdagen fastställda organisationen. I detta sammanhang må för övrigt — såsom även tidigare skett — påpekas, att en särskild stiftsadjunktstjänst finnes inrättad i Visby stift med en folkmängd av endast 59 000 personer, ehuru antalet stiftsadjunkter i förhållande till folkmängden i övriga stift icke i något fall understiger 128 000 personer per adjunkt. För att erhålla full sysselsättning har nyssnämnda stiftsadjunkt ålagts biträda prästerna med predikningar i kyrkorna, ett förhållande som bör ses mot bakgrunden av att stiftet har det i relation till folkmängden största antalet präster i riket (42 på en folkmängd av 59 000 mot för exempelvis Lund 394 på en folkmängd av 995 000). Skulle således antalet stiftsadjunkter i Stockholm anses böra utökas, bör i första hand övervägas, om icke en sådan utökning bör kunna komma till stånd genom omfördelning av redan befintliga kyrkliga krafter.

Domkapitlet i Stockholm anser, att det skulle vara fördelaktigt att i ett stift med Stockholms stifts struktur ha, utöver de nuvarande stiftsadjunkterna, jämväl stiftsadjunkter med speciella arbetsuppgifter. Domkapitlet finner sålunda en stiftsadjunkt för sjömansvården i Stockholm mycket önskvärd, men gränserna för dennes verksamhetsområde borde icke dragas så snävt, att han knötes till någon viss institution.

Stiftelsen Stockholms kyrkliga sjömansvård — Sjömansinstitutet framhåller i sitt yttrande, att ingen svensk hamnstad har en mer omfattande och differentierad sjömansvårdsverksamhet än den, som bedrivs av institutet. Dess föreståndare och övriga personal måste emellertid, fortsätter stiftelsen, ägna ett betydande arbete åt verksamhetens finansiering och därvid även insamla medel till sjömanspastorns lön, vilket samma verksamhet i andra stift är befriad från genom där inrättade stiftsadjunkturstjänster för sjömansvård. Stiftelsen — som förutsätter, att en motsvarande befattningshavare i Stockholm skulle ha institutet såsom bas för sitt arbete och inorganiseras i dess pågående verksamhet — förordar varmt motionärernas förslag.

Utskottet.

I motionerna I: 54 och II: 73 påpekas, att sjömansyrket för närvarande är ett övergångsyrke och att sjömanskåren lågt räknat till 60 procent består av personer hänförliga till åldersgruppen 16—25 år. Det måste i betraktande härav och med hänsyn till sjömannens oregelbundna levnadsförhållanden framstå såsom särskilt betydelsefullt, att sjömannens andliga och sociala omvårdnad behörigen tillgodoses. Att denna åsikt också omfattas av statsmakterna framgår därav, att särskilda statliga tjänster för sjömansvård inrättats i de flesta av rikets större hamnstäder. Någon sådan tjänst finnes dock icke i Stockholm, oaktat antalet på- och avmönstringar

där är det näst största i landet. Detta förhållande finner säkerligen sin förklaring däri, att sjömansvården i Stockholm ansetts ha blivit tillfredsställande ordnad utan att sådan tjänst behövt inrättas.

Utskottet har också genom de upplysningar som lämnats om Sjömansinstitutets verksamhet och genom vad utskottet erfarit vid ett besök på institutet fått ett starkt intryck av att det därstädes med en jämförelsevis fåtalig personal bedrivna arbetet fyller högt ställda krav på god sjömansvård. Institutet får för sin verksamhet huvudsakligen lita till medel, som kan anskaffas genom insamlingar eller eljest inflyter i form av frivilliga bidrag. Såsom kammarkollegiet i sitt yttrande framhållit, synes institutet icke vara i omedelbart behov av ekonomiskt stöd från det allmänna. Medelsanskaffningen kräver dock avsevärt arbete för institutets personal, och de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten måste med denna form för finansieringen vara osäkra. Därest en stiftsadjunkt för sjömansvård anställdes i Stockholm och denne — såsom förefaller naturligt — finge sin verksamhet i huvudsak förlagd till institutet, skulle dettas personal kunna ägna mera tid åt själva sjömansvården. Den kostnad det allmänna skulle få vidkännas för avlöning av en till institutet knuten stiftsadjunkt måste betraktas såsom ringa i förhållande till den samhällseliga nytta institutets verksamhet innebär.

Utskottet anser sig med hänsyn härtill böra förorda, att en stiftsadjunkt-tjänst för sjömansvård inrättas i Stockholm. Huruvida detta kan ske inom ramen för nuvarande stiftsadjunktsorganisation torde få ankomma på Kungl. Maj:t att överväga. Skulle en utökning av antalet stiftsadjunkter befinnas erforderlig, har Kungl. Maj:t att framlägga förslag härom för riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner, I: 54 och II: 73, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att åtgärder vidtages för inrättande av en stiftsadjunkttjänst för sjömansvård i Stockholms stift.

Stockholm den 13 april 1954.

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Osvald, Albert Hermansson, Grym, Ivar Nilzon, Axel Jansson, Ebbe Ohlsson, Herbert Hermansson och William Ohlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Johansson i Torp, Nyberg, Levin*, Andersson i Ryggestad, fru Boman samt herrar Nestrup och Hansson i Skegrie.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.